

20-ASRLARDA ADABIY ASARLARDA O'LIM VA AYRILIQ MAVZUSI

Aliyeva Sarvinoz Abbosjon qizi

Farg'ona davlat universiteti,

Amaliy ingliz tili kafedrası katta o'qituvchisi, PhD

Mingboyeva Muhida Qobiljon qizi

Ingliz tili va adabiyoti

fakulteti 4-kurs talabasi

FarDu.

Annotatsiya: *Ushbu maqola 20-asrda Amerika o'lim va ayriliq mavzularining ba'zi mashhur adabiy tasvirlarini ko'rib chiqadi, mualliflar va ularning asarlariga e'tibor qaratadi.*

Ingliz tilida: *This article examines some popular 20th-century American literary representations of death and loss, focusing on authors and their works.*

Rus tilida: *В этой статье рассматриваются некоторые популярные в американской литературе 20-го века представления о смерти и утрате, уделяя особое внимание авторам и их произведениям.*

Nemis tilida: *Dieser Artikel untersucht einige populäre amerikanische literarische Darstellungen von Tod und Verlust des 20. Jahrhunderts und konzentriert sich dabei auf Autoren und ihre Werke.*

Kalit so'zlar: *irqchilik, xorijiy oq tanlilar, cheklangan Osiyo zonasi, bir tomchi qon doirasi.*

Qo'shma Shtatlarda irqchilik shtat tashkil topganidan beri mavjud. Oq tanlilar tomonidan asos solingan, milliy va diniy xususiyatlari bilan ajralib turadigan jamiyat boshqa guruhlariga bo'lgan munosabati bilan juda farq qilar edi. Irqchilikning asosiy qurbonlari oq tanli bo'lmagan mahalliy xalqlar - hindular va qora tanlilar - qullar, ya'ni afro-amerikaliklar edi. Qonuniy jihatdan fuqarolik huquqlari faqat oq tanli aholiga tegishli edi. Ammo, shunga qaramay, protestant (bu inson va xudo o'rtasidagi vositachilikni rad etuvchi oqim) bo'lmagan oq tanli aholi - italyanlar, ispanlar, fransuzlar, yunonlar, ba'zi nemislar, gollandlar, irlandlar, polyaklar, yahudiylar ksenofobiya (qadimgi yunoncha: xénos — „begona“ yoki „g'alati“, phóbos — „qo'rqish“ ma'nosini anglatadi— begona yoki g'alati deb qabul qilingan narsalardan qo'rqish yoki nafratlanishni aks etuvchi termin) qurboni bo'lishdi. Protestant ko'pchilik ularni “xorijiy oq tanlilar” deb hisoblagan. Amerika Qo'shma Shtatlarining asoschilari Konstitutsiyada Amerika Qo'shma Shtatlari xalqining huquq va erkinliklarini e'lon qilish bilan birga, uni ma'lum bir etnik hamjamiyat - oq anglo-sakson

protestantlari bilan chekladilar. Evropaning ba'zi boshqa xalqlari vakillari, masalan, nemis protestantlari - nemislar va gollandlarning Amerika millatiga qo'shilish ehtimoli istisno qilinmadi. Biroq, romantik etnik guruhlariga - ispanlar va fransuzlarga, va undan ham ko'proq Lotin amerikaliklarga nisbatan munosabat ancha yomon edi: asoschilarning fikriga ko'ra, bu etnik guruhlar Amerika millatidan tashqarida joylashgan edi. Irgiga ko'ra, qora tanli amerikaliklar 1875-yilgacha va amerikalik hindular 1924-yilgacha Amerika millatining a'zolari hisoblanmagan. 19-asrning o'rtalariga qadar Qo'shma Shtatlarda "bir tomchi qon qoidasi" amalda bo'lib, unga ko'ra yettinchi avlodgacha qora tanli yoki hindu ajdodlari bo'lganlar "oq tanli bo'lmaganlar" deb hisoblanardi. Dastlab, Amerika millati fuqarolik jamiyati sifatida emas, balki irqiy-etnik jamiyat sifatida tushunilgan. Tarixchi A.I. Utkinning fikriga ko'ra, Amerika milliy o'ziga xosligi irqiy-etnik asosini Ikkinchi jahon urushi boshlanishiga qadar, AQSH Sharqiy va Janubiy Yevropa davlatlaridan (polyaklar, yahudiylar, italyanlar va boshqalar) ko'p sonli muhojirlarni qabul qilgan paytgacha saqlab qolgan.¹

19-asrning ikkinchi yarmida AQShda (shuningdek, Evropada) sotsial darvinizm va yevgenika g'oyalari keng tarqaldi. 19-asr oxiri va 20-asrning birinchi yarmida Amerika ilmiy adabiyotida ba'zi irqlar va xalqlarning madaniy taraqqiyotga qodir emasligi, boshqalarining "tanlanganligi" haqidagi gaplar tez-tez uchrab turdi. German xalqlari vakillarining ko'chib kelishini rag'batlantirish uchun bir qator aktlar chiqarildi. Bir qator shtatlarda irqlararo nikoh taqiqlangan.² 18-asr va 20-asrning birinchi yarmida AQSh fuqaroligini berish siyosati aniq irqchilik xarakteriga ega edi. Dastlab, 18-asrda, migrantlar orasida faqat "oq" irqning erkin vakillari Amerika fuqaroligini olishlari mumkinligi aniqlandi. 1870-yilda fuqarolik huquqi Afrika millatiga mansub kishilarga ham berildi. Biroq, mo'g'uloid irqiga mansub shaxslar, shuningdek, hindular uzoq vaqt davomida qonun bilan (jumladan, 1870-yilgi qonun) Amerika fuqaroligini olishlari taqiqlangan edi. 1922-1923 yillarda AQSH Oliy sudi Amerika Qo'shma Shtatlarida birinchi navbatda yaponlar (oq tanli bo'lmaganlar sifatida), so'ngra hindular uchun fuqarolikka qabul qilishni taqiqlab, oq tanli odam "ilmiy ma'noda emas, balki an'anaviy ma'noda oq tanli" ekanligini ko'rsatib. 1917-yilda "cheklangan Osiyo zonasi" dan (60° E, 165° V, 26° S) immigratsiya butunlay taqiqlangan edi.³

Josiah Priest va 19-asrning boshqa bir qator amerikalik publitsistlari psevdotarixiy asarlar yozganlar, ularda qora tanlilar va hindular nihoyatda salbiy ko'rinishda tasvirlangan. Priestning birinchi kitobi "Tabiat mo'jizalari va Xudoning qudrati oshkor etildi" (1826) "Pest" zamonaviy tanqidchilar tomonidan zamonaviy Amerika soxta tarixiy

¹ Nikolaev, Atnashev, 2016, b. 327-337.

² Levin, Y. Roginskiy, N. Cheboksarov. Anglo-Amerika irqchiligi. // Sovet etnografiyasi, 1949, No 1. - S. 18-47.

³ Filippenko A. A. 1990-2015 yillardagi AQSh immigratsiya siyosati muammolari. Tarix fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya Arxivlangan nusxasi 2016 yil 15 avgustdagi Wayback Machine da. - M., 2015. - B. 25.o

yozuvining eng qadimgi asarlaridan biri sifatida baholanadi. Ruhoniy Amerika antikvarlari va g'arbiy kashfiyotlar (1833) asarida hindularni va qullikda qora tanlilarni obro'sizlantirdi: u negrlar bilan qanday bog'lanadi (1843). Tomas Gold Appleton kabi 19-asrning boshqa mualliflari (inglizcha)ruscha)"A Shead of Papers" (1875) va Jorj Perkins Marsh " Yangi Angliya gotlari" asarida oq tanlilar ustunligini targ'ib qilish hamda katolik cherkoviga qarshi chiqish uchun Viking tarixining soxta tarixiy tasvirlaridan foydalangan . Viking tarixi va tasvirlaridan bu tarzda foydalanish 20-asrda oq tanlilar suprematist guruhlar orasida ham qayd etilgan.⁴

Xulosa

Amerkada XX asrda Irqchilik sabab qora tanlilarga qarshi ommaviy kurash va bir qancha strategiyalar olib borilgan. Shuning bilan bir qatorda irqchilik sabab ba'zi mashhurlarni tana rangini o'zgartirishga sabab bo'lgan.

Umuman olganda, 20-asr Amerika adabiyoti o'lim va yo'qotishning adabiy tasvirlarining boy materiallarini taqdim etadi. Ushbu asarlar nafaqat individual tajribalarni aks ettiradi, balki kengroq madaniy o'zgarishlar va ijtimoiy muammolar haqida gapiradi. Ushbu matnlarni o'rganib chiqib, o'quvchilar amerikalik yozuvchilar hayotning o'tkinchiligi va qayg'uning doimiy ta'siri haqidagi ekzistensial savollarga qanday duch kelganligi haqida tushunchaga ega bo'lishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rosenthal, 2002 yil .
2. Nikolaev, Atnashev, 2016 , b. 327-337.
3. M. Levin , Y. Roginskiy , N. Cheboksarov . Anglo-Amerika irqchiligi. // Sovet etnografiyasi , 1949, No 1. - S. 18-47.
4. Filippenko A. A. 1990-2015 yillardagi AQSh immigratsiya siyosati muammolari. Tarix fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya Arxivlangan nusxasi 2016 yil 15 avgustdagi Wayback Machine da . - M., 2015. - B. 25.
5. Filippenko A.A. 1990-2015 yillardagi AQSh immigratsiya siyosati muammolari. Tarix fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya Arxivlangan nusxasi 2016 yil 15 avgustdagi Wayback Machine da . - M., 2015. - B. 39.

⁴ M. Levin , Y. Roginskiy , N. Cheboksarov . Anglo-Amerika irqchiligi. // Sovet etnografiyasi , 1949, No 1. - S. 18-47.